

2024, Vol. 5(3), 837-857
© The Author(s) 2024
Article reuse guidelines:
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
DOI: 10.47613/reflektif.2024.193
Article type: Research Article

Received: 23.05.2024
Accepted: 12.09.2024
Published Online: 15.10.2024

Gözde Kurt Yılmaz*

Siyasi Hicvin Evrimi: Siyasi Liderlerin YouTube'daki Deepfake Videolarının Göstergibilimsel Analizi

The Evolution of Political Satire: A Semiotic Analysis of Deepfake Videos of Political Leaders on YouTube

Öz

Bu çalışmada, YouTube'da en yüksek oranda görüntülenme sayısına ulaşmış olan siyasi deepfake videolar Ferdinand de Saussure'ün gösterge tanımlaması üzerinden göstergibilimsel çözümlemesi yapılarak incelenmektedir. Bu kapsamda 12 Ocak 2023 tarihinde YouTube'ta "deepfake" sözcüğü aratılmış ve sıralanan deepfake videolar arasından, en yüksek oranda görüntüleme sayısına ulaşmış olan ilk üç video araştırma örneğine dahil edilmiştir. Bu çalışma ile, siyasi liderlerin hangi türdeki deepfake videolarının YouTube'da daha fazla görüntülendiğinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda, örneklem kapsamında incelenen siyasi liderlerin deepfake videolarında hiciv unsurlarının ön planda olduğu, bu bağlamda siyasi liderlerin hiciv içeren deepfake türündeki videolarının YouTube'da daha fazla görüntülendiği ortaya konulmuştur.

837

Abstract

In this study, political deepfake videos, which have reached the highest number of views on YouTube, are examined by semiotic analysis based on Ferdinand de Saussure's definition of sign. In this context, the word "deepfake" was searched on YouTube on January 12, 2023, and among the listed deepfake videos, the first three videos that reached the highest number of views were included in the research sample. This study aims to reveal which types of deepfake videos of political leaders are viewed more on YouTube. As a result of the study, it was revealed that satirical elements were at the forefront in the deepfake videos of the political leaders examined within the scope of the sample and in this context, deepfake videos of political leaders containing satire were viewed more on YouTube.

Anahtar Kelimeler

Deepfake, siyasi deepfake, siyasi hiciv, YouTube

Key Words

Deepfake, political deepfake, political satire, YouTube

* İstanbul Beykent Üniversitesi, gozdekurt@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7358-9475.

Giriş

Merriam-Webster Sözlüğü gelişen yapay zekâ teknolojileri ile önemi daha fazla anlaşılan “Authentic” (Türkçesi: Özgün, Hakiki, Orijinal) kelimesini, Cambridge Sözlüğü yapay zekânın yarattığı sanrıyı ifade eden “Hallucinate” kelimesini ve Collins Sözlüğü ise doğrudan “AI”ı (Türkçesi: Yapay zekâ) 2023 senesinde “yılın kelimesi” olarak seçmiştir. Bu üç sözlüğün 2023’te “yılın kelimesi” olarak belirlediği kelimelerin ortak paydasında yapay zekâ teknolojileri yer almaktadır. Merriam-Webster Sözlüğü’ne göre 2023’ün popüler diğer kelimeleri ise, yine dijital kültür kapsamında ortaya çıkan “Rizz” (Türkçesi: Çekicilik) ve “Deepfake”tir (Merriam-Webster Dictionary, 2023). Bir çeşit sentetik medya türü olan deepfake ile yapay zekâ tarafından manipüle edilmiş ya da tamamen yapay zekâ tarafından üretilmiş olan medya içerikleri üretmek mümkündür (Knight, 2017).

Deepfake videolar üzerine daha önceden yapılmış olan akademik çalışmalar, ağırlıklı olarak deepfake videoların bireyler ve toplumlar açısından yaratabileceği risk ve tehditler üzerinde durarak, dezenformasyon boyutuna odaklanmaktadır. Oysaki farklı türlerdeki siyasi deepfake videolar video paylaşım platformları aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmaktadır. Örneğin, bazı siyasi deepfake videolarda, farklı türdeki deepfake’lerin biraraya getirilmesi ile siyasal propaganda, hiciv ve eğlence arasındaki sınırların bulanıklaştığı görülmektedir. Siyasi hiciv içeren bir deepfake video aynı zamanda mim içeren deepfake video kategorisinde de yer alabilmektedir. Siyasal iletişim alanındaki bu önemli dönüşüme rağmen, bugüne kadar video paylaşım sitelerinde milyonlarca görüntülenme sayısına ulaşmış olan ve merkezinde siyasetçilerin yer aldığı deepfake videoların içeriği üzerine yapılmış herhangi bir akademik çalışma olmaması, bu konuda alanda önemli bir boşluğun olduğunu göstermektedir. Özellikle siyasi liderlerin YouTube’da hangi türdeki deepfake videolarının daha fazla izlendiği, dolayısıyla daha geniş kitlelere ulaştığı bilinmemektedir. Bu açıdan, bu çalışmanın dijital kültür ve siyasal iletişim alanına katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada, YouTube’da en yüksek oranda görüntülenme sayısına ulaşmış olan ve içeriğinde en az bir siyasi liderin yer aldığı ilk üç deepfake video amaçlı örneklem metodu kullanılarak belirlenmiş ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’ün ikili gösterge anlayışı üzerinden göstergebilimsel analiz yöntemi ile incelemiştir. Örneklem kapsamında yalnızca üç videoyu söz konusu yöntem ile detaylı bir şekilde incelemek, her bir video için derinlemesine analiz yapılmasına olanak tanımakta ve içeriğe ilişkin daha nitelikli ve ayrıntılı bilgi edinmeyi mümkün kılmaktadır. Bu tür bir derinlemesine analiz, içeriklerin belirli yönlerini incelemek için faydalı olmakta ve her bir video için ayrıntılı bilgi sağlamaktadır. Örneklem kapsamında analiz edilen üç videonun görüntülenme sayıları ise bu içeriklerin popüleritesi hakkında bilgi vermekte ve araştırmanın amacına uygun şekilde siyasi liderlerin YouTube’da hangi türdeki deepfake videolarının daha fazla izlendiği, dolayısıyla daha geniş kitlelere ulaştığını belirlemede yardımcı olmaktadır. Bu çalışma ile, siyasi liderlerin hangi türdeki deepfake videolarının daha geniş kitlelere ulaştığının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, çalış-

manın birinci bölümünde deepfake teknolojisinin tanımı yapılarak, kısa tarihçesi ve gelişimi ele alınmaktadır. İkinci bölümde, deepfake'lerin siyasal iletişim alanındaki etkileri üzerinde durulmaktadır. Son bölümde ise, çalışmanın örnekleme dahil edilen üç deepfake videonun Ferdinand de Saussure'ün gösterge tanımlaması üzerinden göstergebilimsel çözümlemesi yapılarak çalışma noktalanmaktadır.

Deepfake Teknolojisi

Deepfake kavramı Merriam-Webster Sözlüğü'nde "Birini gerçekte yapılmamış veya söylenmemiş bir şeyi yapıyor veya söylüyormuş gibi göstermek amacıyla ikna edici bir şekilde değiştirilmiş ve manipüle edilmiş bir görüntü veya kayıt" olarak tanımlanırken, Cambridge Sözlüğü'nde "Birinin yüzünü veya sesini, geçmiş gibi görünecek şekilde başka birinin yüzüyle değiştiren video veya ses kaydı" olarak tanımlanmaktadır (Merriam-Webster Dictionary, t.y.; Cambridge Dictionary, t.y.). Deepfake, derin öğrenme (deep learning) kavramındaki deep sözcüğü ile fake (sahte) sözcüklerinin birleşiminden oluşmaktadır. Deepfake teknolojisi ile çıplak göz ile gerçek olup olmadığı ayırt etmenin son derece güç olduğu ses, fotoğraf ve hareketli görüntüler üretilebilmektedir. Deepfake, "Generative Adversarial Networks" (Üretken Çekişmeli Ağlar) olarak bilinen bir algoritma seti kullanmaktadır (Baker, 2019). Bu algoritma seti, mevcut veri setlerinden yeni veriler üretme yeteneğine sahiptir. Lyu'ya (Lyu, 2020, s. 1) göre temelde üç deepfake video türü bulunmaktadır;

- Kukla kafa; hedef olarak seçilen kişinin omuzunun üstü ve kafası, kaynak olarak seçilen kişinin kafası ve omuzuyla yer değiştirilir, böylelikle hedef olarak seçilen kişinin davranışlarını sergilenmesi sağlanır.
- Yüz değiştirme; kaynağın manipüle edilmiş yüz ifadeleri ile gerçek yüz ifadesinin değiştirilmesi sonucu oluşturulan videolardır.
- Dudak senkronizasyonu; hedef olarak seçilen kişinin söylemediği şeyleri söylemiş gibi göstermek amacıyla sadece dudaklarını manipüle edilip oynatılmasını içeren videolardır."

Deepfake teknolojisinin icadı, 2014'te Montréal Üniversitesi'nde doktora öğrencisiyken ilk GAN-altyapılı deepfake'lerini üreten makine-öğrenimi uzmanı olan Ian Goodfellow'un çalışmalarına dayandırılmaktadır (Knight, 2017). İlk örneklerinin 2017 senesinin sonlarında görüldüğü deepfake'ler, günümüzde son derece popülerdir. 2017 yılında Reddit'te "deepfake" olarak bilinen bir kullanıcı, Hollywood film yıldızlarının yüzlerini yüz değiştirme uygulaması aracılığıyla porno oyuncularının yüzlerine yapıştırarak bu fikri popüler hale getirmiştir. 2018 yılında, aynı Reddit platformu kullanıcısının kullandığı benzer araçlar halka açık hale gelmiştir. Söz konusu programlar tarafından geliştirilen ve son derece popüler hale gelen FakeApp adlı ücretsiz uygulama internette kullanılabilir duruma gelmiştir.

Deepfake'ler içeriğindeki kişilerden izin alınmadan üretilen, dijital manipülasyona uğramış videolardır. Deepfake içerikler Faceapp ve Faceswap gibi uygulamalarla çok daha geniş kitleler tarafından belli bir ücret karşılığında üretilbilir olmuştur. İnternette kolaylıkla indirilebilen deepfake yazılımları temel seviyede bilgisayar kullanan kişiler tarafından yapay ses, fotoğraf, video ve ses-video içeriği üretmesini sağlamaktadır (Karakoç ve Zeybek, 2022, s. 53). Bununla birlikte, akıllı telefonlardaki uygulamalar ile yalnızca birkaç görsel kullanarak deepfake içerikler üretmek mümkündür (Ray, 2023, s. 985-986). Witness Media Lab'ın yayımladığı "Deepfakes: Prepare Now" (Türkçesi: "Deepfake'ler: Hemen Hazırla") başlıklı raporunda, deepfake teknolojilerini etkin bir şekilde kullanabilmek için belli bir seviyede uzmanlık bilgisine ihtiyaç duyulmasına rağmen, günümüzde kullanıcıların çok hızlı bir şekilde dönüşüme uğradığı ve deepfake teknolojilerinde git gide daha az uzmanlık bilgisine ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Witness, 2019, s. 19-21).

Kullanım amacına bağlı olarak, tehlikeli ve zararlı içeriklere dönüşebilen deepfake'ler, güvenlik alanında önemli risk ve tehlikeler yaratabilmektedir. Deepfake teknolojisiyle üretilmiş içerikler, içerikteki kişi veya kişilere maddi ve/veya manevi zararlar verebilmektedir. Deepfake teknolojisi, istismar ve dezenformasyon için potansiyel olarak tehlikeli bir araç haline gelebilmektedir. Temel yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi, düşük maliyetli ve tespiti zor deepfake görsellerinin üretilmesine olanak sağlamıştır. Bu, yüz değişikliği, yüz ifadesi değişikliği, yüz ve ses sentezi gibi temel tekniklerle gerçekleştirilebilmektedir. *Günümüzde* deepfake teknolojisi yalnızca insanları değil, biyometrik tarayıcıları dahi aldatabilmektedir (Smith ve Mansted, 2020, s. 11). Dolayısıyla, deepfake'lerin özellikle dijital medya okuryazarı olmayan insanları kolaylıkla aldatması ve manipüle etmesi mümkündür. Weikmann ve Lecheler, insanların bir duruma tanık olduklarında ve daha sonra durumu farklı şekilde gösteren bir videoyla karşılaştıklarında, videoya inanma eğiliminde olduğunu belirtmektedir (Weikmann ve Lecheler, 2023, s. 3704). Yapay zekâ teknolojisi kişilerin ses ve görüntü temsiliyi birebir üretmesi nedeniyle, deepfake videolar ileri düzeyde teknolojik hileler ile üretilmiş içerikler haline gelmektedir. Dolayısıyla deepfake'ler sanal performans kategorisinde görsel dezenformasyonun en zengin versiyonu olarak nitelendirilmektedir (Paris ve Donovan'dan akt. Weikmann ve Lecheler, 2023, s. 3704).

Deepfake teknolojisi ile üretilen bir görsel, ses veya video, aslında belirli bir kişiye ait olmayan bir içeriği barındırabilir. Örneğin, bir kişinin yüzü, başka bir kişinin yüzüyle değiştirilerek, o kişi hiç yapmadığı bir eylemi gerçekleştiriyormuş gibi gösterilebilir. Söz konusu türdeki içerikler, sahte içeriklerin üretilmesi ve yayılması için bir araç haline gelebilir. Deepfake videolar, bir kişiye karşı şantaj yapmak, intikam almak veya kişinin itibarını zedelemek için kullanılabilir. Özellikle uygunsuz veya pornografik içeriklerle oluşturulan deepfake'ler, kişinin itibarını zedelemek amacıyla kullanılabilir. Yasal davalarda, suçluluğun veya masumiyetin kanıtlanması için seslerin ve görüntülerin yanlış şekilde kullanılması da önemli bir sorundur. Deepfake'ler, gerçek dışı kanıtların oluşturulmasına ve hukuki süreçlerin

manipüle edilmesine olanak tanır. Deepfake teknolojisi, sahtekarlık yapma amacıyla kullanılabilir. Örneğin, söz konusu teknoloji, sahte görüntüler ve sesler oluşturarak banka hesaplarına veya kredi kartı bilgilerine izinsiz erişim sağlamak gibi yasa dışı faaliyetlerde kullanılabilir.

Deepfake üretiminin kolaylaşması ile deepfake'in farklı alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Bu alanların başında ise eğlence, sinema, reklam, eğitim ve siyaset alanları gelmektedir. Örneğin, zor sahnelerin çekilmesi gerektiğinde, bir oyuncunun sette olmadığı durumlarda veya yapım ekibine zaman kazandırmak için kullanılabilir. Bu, bir karakterin sesini veya görüntüsünü değiştirerek daha kolay veya daha hızlı bir prodüksiyon süreci sağlayabilir. Video paylaşım sitelerinde kullanıcı türevli içerik olarak nitelendirilebilecek ve eğlence amacıyla üretilmiş olan yüzlerce deepfake video bulunmaktadır. Söz konusu ağlarda, özellikle siyasetçiler ve ünlü isimlerin deepfake videoları son derece popülerdir. Bunun bir nedeni de yüksek kalitede deepfake videolar üretilmesi için videodaki kişinin birçok farklı açıdan çekilmiş görüntüsüne ihtiyaç duyulmasıdır. Siyasi liderlerin ve ünlülerin internette dolaşıma girmiş daha fazla görüntüsü olduğu için, bu kişilerin yüksek kalitede deepfake videolarının üretilmesi daha kolaydır.

Siyasi Deepfake Video Türleri

Video paylaşım ağlarında birçok siyasi liderin deepfake videosu bulunmaktadır. Meikle'nin vurguladığı gibi "Deepfake'ler her şeyden önce bir iletişim olgusudur: anlam oluşturmanın yeni yöntemleriyle ve aynı zamanda anlamların nasıl oluşturulduğuna dair yerleşik anlayışlara meydan okumakla ilgilidirler" (Meikle, 2023, s.47). Bazı deepfake videolarda eğlence unsuru ön plana çıkarken, bazılarında dezenformasyon, mizenformasyon, malenformasyon veya siyasi hiciv unsurları dikkat çekmektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ile deepfake'lerin siyasi dezenformasyon kampanyaları, komplo teorileri ve siber savaş alanında merkezi öneme sahip olacağı değerlendirilmektedir. İleri algoritma teknolojileri ile mikro-hedefleme ile ulaşılacak ve psikolojik profillemeye yöntemi ile etki altına alınabilecek hedef kitleler deepfake'ler ile manipüle edilebilecektir (Witness, 2019, s. 23). Siyasi alanda önümüzdeki yıllarda deepfake içeriklerin önemli krizlerin çıkmasına neden olabileceği ön görülmektedir (Karakoç ve Zeybek, 2022, s. 64; Berk, 2020, s. 1519). Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (2021) deepfake seslerin yaratacağı tehlikelere ilişkin hazırladığı raporda şu hususların altını çizmektedir:

"Bu teknolojinin sadece ses kısmının kullanılmasıyla bile kritik emirler ve talimatlar verilmesi, politik krizler çıkarılması, borsa manipülasyonlarına ve ülke çapında acil durum ilanına neden olunması, askerî birimlerin yanıltılması, gizli istihbarat operasyonlarında yer alması gibi sayısız olasılık mümkün."

Siyasi liderlerin deepfake videoları siyasal iletişim alanında da kullanılmaktadır. Siyasal iletişim aracı olarak deepfake video kullanan ilk siyasi parti Belçika'daki Socialistische Partij Anders'dir (Foley ve Guilcher, 2024). Eski ABD Başkanı Donald Trump'ın Belçika'ya Paris Anlaşması'ndan çekilmesi için çağrıda bulunduğu bir deepfake video 2018'de Socialistische Partij Anders tarafından Facebook'ta paylaşılmıştır (Vooruit, 2018). Söz konusu videonun son kısmında Trump'un "İklim değişikliğinin sahte olduğunu bildiğiniz gibi, bu videonun da sahte olduğunu biliyorsunuz" ifadesi yer almaktadır (Vooruit, 2018). Bu ifade ile videonun açık bir şekilde sahte olduğu belirtilmiş olsa da, videoyu izleyen bir kullanıcının "Trump önce kendi ülkesindeki aklını kaçırmış çocuk katillerine baksın" cümlesini videonun yorum kısmına yazması sonrasında, ilgili video sahte olduğu belirtilerek Facebook'tan kaldırılmıştır. Parti tarafından yapılan açıklamada, söz konusu deepfake videoyu insanları aldatmak için değil, halkın meseleleri müzakere etmesi için hazırladıkları belirtilmiştir (Smith ve Mansted, 2020). Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, kimi internet kullanıcıları deepfake türündeki bir videoda, video içeriğinin sahte olduğunun açık bir şekilde belirtilmiş olmasına rağmen, videodaki kişi veya kişilerin söylemlerinin sahte olduğunu anlayamamaktadır. Wardle ve Derakhshan'a (2017) göre, insanlar bir deepfake içerikteki hicvi hatalı şekilde gerçekmiş gibi algılıyorsa, hiciv mizenformasyona dönüşebilmektedir. Lu ve Yuan, Baym'ın (2008) "bilgi-eğlence" (infotainment) kavramını temel alarak, "misinfotainment" kavramını, izleyiciyi yanıltmaya ve/veya eğlendirmeye yönelik yanlış bilgiyi eğlenceyle birleştiren medya içeriği olarak tanımlamaktadır (Lu ve Yuan, 2024, s. 1). Bu türdeki medya içeriği geleneksel mizenformasyondan farklı olarak, yanlış bilginin eğlence ile harmanlanarak aktarılmasıyla, izleyicileri daha sinsice kandırabilmekte ve ilgi çekici bir şekilde sunulduğunda, izleyicilerin yanlış bilgiye karşı savunmasız kalmalarına yol açmaktadır (Lu ve Yuan, 2024, s. 1). Deepfake videolardaki eylem ve söylemlerin dijital medya okuryazarı olmayan kişiler tarafından gerçekmiş gibi algılanması hakikat ötesi çağın önemli problemlerinden biridir. Appel ve Prietzel, siyasi deepfake videolar üzerine yaptıkları araştırmada siyasetle daha fazla ilgilenen ve analitik düşünce yapısına sahip insanların siyasi deepfake videolardaki sahte bilgileri daha iyi tespit ettiğini ortaya koymuş ve sıradan insanların ve genel olarak toplumun deepfake videolardaki sahte bilgiler ile nasıl mücadele edebileceğini tartışmıştır (Appel ve Prietzel, 2022, s. 3). Diğer yandan, deepfake'leri güvenlikleştirme yaklaşımı çerçevesinde ele alan Taylor, hiciv içeren deepfake'lerdeki eleştirel yaklaşımın demokratik siyaseti verimli şekilde teşvik edebileceğini ve sanıldığının aksine bunun devlet kimliğine zararı olmadığını ifade etmektedir (Taylor, 2021, s. 12-13). Deepfake videosu geniş kitlelere ulaşan bir başka siyasi lider ise Belçika Başbakanı Sophie Wilmès'tir. Wilmès'in deepfake videosuna ilişkin detaylar şöyledir (Langguth ve diğerleri, 2021, s. 8):

"14 Nisan 2020'de #TellTheTruthBelgium hashtag'i medyanın dikkatini çekti. Bir video, Belçika Başbakanı Sophie Wilmès'in çevresel yıkımın bir sonucu olarak COVID-19 pandemisini betimleyen yaklaşık 5 dakikalık bir konuşmasını gösterdi. Extinction Rebellion çevre hareketi, Sophie Wilmès'in daha önce ulusa yaptığı bir konuşmayı değiştirmek için deepfake teknolojisini kullandı."

Fikse'ye göre, deepfake videoları şu beş kategori altına sınıflandırmak mümkündür: Teknolojik Uygulamaların Gösterildiği Deepfake, Hiciv İçeren Deepfake, Mim İçeren Deepfake, Yanıltıcı Deepfake ve Pornografik Deepfake (Fikse, 2018, s. 20). “Teknolojik Uygulamaların Gösterildiği Deepfake” videolar internette oldukça popülerdir. YouTube’da BuzzFeedVideo adlı bir kanalın paylaştığı “You Won’t Believe What Obama Says In This Video! 😏” (Türkçesi: “Obama’nın bu videoda söylediklerine inanamayacaksınız!”) başlıklı video bu türdeki deepfake videolara örnek olarak gösterilebilir (BuzzFeedVideo, 2018). Söz konusu içerikte, eski ABD Başkanı H. Barack Obama’nın deepfake videosu yer almaktadır. Obama videoda; “Düşmanlarımızın herhangi birine, söylemediği herhangi bir şeyi, herhangi bir zaman diliminde söylüyormuş gibi gösterebilecekleri bir çağa giriyoruz. Üstelik bu şeyleri hiç söylememiş olsalar bile...” cümleleri ile söze başlamaktadır. Videonun 36. saniyesinde ekran görüntüsü ortadan ikiye bölünerek, sol tarafta Obama konuşmasına devam etmekte, sağ tarafta ise deepfake videoyu üreten ABD’li oyuncu ve yönetmen Jordan Peele videonun sonuna kadar Obama ile eş zamanlı olarak konuşmakta ve tehlikeli bir çağda yaşadığımızı belirterek iletişim çağında doğru haber kaynaklarına güvenmenin önemini vurgulamaktadır.

Siyasi alanda sıklıkla rastlanan diğer bir diğer tür ise kara propaganda amacıyla yapılan, dezenformasyon unsurlarının ön planda olduğu yanıltıcı deepfake’lerdir. Gelişen teknolojiye bağlı olarak eskiye göre çok daha başarılı ve gerçekçi versiyonları üretilen deepfake’lerin dezenformasyonu yayma amacıyla daha fazla kullanılacağı ön görülmektedir (Wardle, 2018). Dezenformasyon kavramına ilişkin farklı tanımlamalar yapılsa da, bu kavram ile temelde kamuoyunu yanıltmak, kandırmak, manipüle etmek veya gerçeği çarpıtmak amacıyla yanlış yada yanıltıcı bilginin kasten yayılması işaret edilmektedir. Bu türdeki deepfake videolar kitleleri yanıltabilecek, manipüle edebilecek, propaganda amacıyla kasten üretilmiş ve dolaşıma sokulmuş videolardır. Örneğin, 2022 senesinin Mart ayında, Rusya-Ukrayna savaşı sürerken, Ukrayna Başkanı Volodmyr Zelenski’nin Ukraynalılara silahlarını bırakmalarını söylediği bir deepfake videosu yayınlanmıştır (Metz, 2022). Söz konusu deepfake videonun sosyal ağlarda dolaşıma girmesi sonrası Zelenski, Ukrayna’nın Twitter’daki resmi hesabı olan “Defence of Ukraine” adlı hesaptan bir video paylaşarak, Ukraynalılara silah bırakmamalarını ve savaşıma devam etmelerini söylemiştir (Defence of Ukraine, 2022). Siyasetçilerin sözleri ve eylemleri, deepfake’lerle manipüle edilebilir ve çarpıtılabilir. Bu durum, halk arasında gerçek olaylarla ilgili yanlış bilgilerin yayılmasına neden olabilmektedir. Politikacıların veya güvenilir kaynakların deepfake videoları, kamuoyunu etkilemek ve manipüle etmek için kullanılabilir. Özellikle seçim dönemlerinde veya siyasi tartışmalar sırasında, yanlış bilgilendirme amacıyla kullanılan deepfake’lerin etkisi ciddi olabilir. Bu türdeki videolarda bugüne kadar birçok ünlü isim ve siyasetçinin sesi ve yüzü farklı sesler ve yüzlerle değiştirilmiştir (Westerlund, 2019, s. 40).

Hakikat ötesi çağın bir parçası olan deepfake’ler, içinde bulunulan yeni iletişim düzeyine ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Örneğin YouTube’da, Inglorious Basterds (Türkçesi: Soysuzlar Çetesi) filminden bir sahnenin kullanıldığı ve bu sahnede birbirine düşman olan iki

karakterin yüzlerinin yerine Rusya Başkanı Putin ve Ukrayna Başkanı Zelenski'nin yüzleri yerleştirilmiştir ve söz konusu deepfake videoda filmin senaryosuna uygun şekilde Zelenski'nin Putin'i bir beyzbol sopası ile döverek öldürdüğü görülmektedir (Ctrl Shift Face, 2022). Bu deepfake video, bir filmdeki sahneyi kullanması ile mim içeren deepfake video türüne uygun bir formatta hazırlanmıştır. Fikse (Fikse, 2018, s. 23) bu türdeki videoları şöyle açıklamaktadır:

“Mim içerikli deepfake'ler, mevcut, paylaşılan bir kültürel fikrin çoğaltılması veya dönüştürülmesine yönelik bir veya daha fazla kişinin yüzlerinin değiştirildiği videolardır. Bunlar çoğu zaman basit şekilde mizahi yönü olan içeriklerdir, ancak potansiyel olarak bir tür siyasi katılım olarak da değerlendirilebilirler (Shifman, 2014). Hiciv içeren deepfake'lerde olduğu gibi, mim içerikli deepfake'ler yanıltma amacıyla üretilmez.”

7 Şubat 2020 tarihinde ise, Delhi'deki Yasama Meclisi seçimleri sırasında, Delhi Bharatiya Janata Partisi (BJP) lideri Manoj Tiwari'nin potansiyel seçmenlerine İngilizce ve Haryanvi dilinde hitap ettiğini gösteren iki video mesajı ortaya çıkmıştır (Langguth, Pogorelov, Brenner, Filkuková ve Schroeder, 2021, s. 8). İlgili videolar Tiwari'nin seçim kampanyası kapsamında hazırlanmıştır. Dolayısıyla deepfake videolar siyasal kampanya yönetiminde kullanılabilir. Langguth ve diğerleri (Langguth ve diğerleri, 2021, s. 8) siyasal propaganda içeren deepfake video olarak değerlendirilebilecek olan söz konusu videoların üretilme sürecine ilişkin detayları şöyle aktarmaktadır:

“VICE India'ya göre videolar 5.800'den fazla WhatsApp grubunda paylaşarak yaklaşık 15 milyon kişiye ulaştı (Vice, 2020). Şaşırtıcı şekilde, Manoj Tiwari Haryanvi dilini konuşmamaktadır ve video mesajlarını daha önceden hiç İngilizce olarak veya başka bir dilde kaydetmemiştir. “The Ideaz Factory” adlı bir Hintli PR şirketi, Manoj Tiwari'nin tamamen farklı bir konu hakkında Hintçe olarak konuştuğu eski bir video mesajını almıştı. Ardından, Manoj Tiwari'nin konuşma videoları ile rastgele videolarındaki dudak senkronizasyonunu sağlayabilen bir yapay zekayı eğittiler. Daha sonra İngilizce ve Haryanvi'yi kaydetmek için bir ses sanatçısı kullandılar ve ses ve videoyu birleştirdiler.”

Siyasi alanda deepfake'lerle ilgili ortaya çıkan başka bir problem ise, deepfake olmayan videoların deepfake olduğunun iddia edilmesidir. Özellikle dezenformatif içeriklerin ve propagandanın yaygın olduğu ülkelerde, insanlar gerçek olan içeriklere dahi şüpheyle yaklaşabilmekte ve bu da ülkelerde meşruiyet krizinin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Meikle'ye göre deepfake teknolojileri kamusal iletişimin altını oyabilmektedir çünkü yalnızca yanlış bir şeyin gerçek olduğuna inanmamızı sağlamamakta, doğru bir şeyin yanlış olduğuna da inanmamıza yol açabilmektedir (Meikle, 2023, s. 214-215). Örneğin, 2019'da Gabon Başkanı Ali Bongo'nun sağlık sorunları yaşadığı, hatta vefat ettiğine ilişkin çeşitli spekülasyonların ortaya çıkması sonrası, Bongo bir video aracılığı ile Gabon halkına mesajlarını ileterek hakkındaki

iddiaları çürütmek istemiştir (Washington Post, 2020). Ancak bazı Bongo karşıtları bu videonun deepfake olduğunu iddia ederek toplumun zihnine şüphe tohumlarını ekmiş ve ülkede iç karışıklık çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu videonun deepfake olduğu yönünde iddiaların gündeme gelmesinin Gabon'da gerçekleşen askeri darbe girişiminin fitilini ateşlemiş olabileceği belirtilmektedir (Smith ve Mansted, 2020).

Video paylaşım ağlarında birçok siyasi liderin deepfake videosu farklı amaçlar ve içerikler ile dolaşıma sokulmaktadır. Örneğin, bazı siyasetçilerin deepfake videolarında siyasi hiciv unsurları ön plana çıkmaktadır. Bu türdeki içeriklerde siyasetçileri ya da politikalarını eleştirmek için mizahtan yararlanılmakta, kimi zaman son derece sert ve saldırgan içeriklerle siyasi hiciv türünde deepfake videolar izleyicilerin beğenisine sunulmaktadır. Glick'e göre, 2010'lu yıllar boyunca sivil toplum kurumlarının küresel çapta zayıflaması, medya endüstrilerinin genişlemesi ve hem aşırı sağ hareketlerin hem de sol liberallerin sosyal adalet çağrılarının yükselişi, hicivin kamusal yaşamda giderek daha fazla öne çıkmasına neden olmuştur (Glick, 2023, s. 90). Witness'tan Sam Gregory ve MIT Open Documentary Lab bünyesindeki Co-Creation Studio'dan Katherine Cizek'in 2021 senesinde ortaklaşa hazırladığı deepfake raporunda, dünya genelinde otoriter liderlerin ve aşırı sağın yükselişine karşı hicvin güçlü bir direniş aracı haline geldiği ve bu anlamda hiciv türündeki içeriklerin medyada ve siyasi bağlamda gelişebilen sansür radarına girmediği vurgulanmaktadır (Gregory ve Cizek, 2021, s. 7). Güvenç'e göre, "Hiciv kişi, sosyal tabaka, ulus, kurum veya belli bir olayı nükteli, iğneleyici ve alaycı ifadelerle eleştiren bir yazınsal türdür. Dolayısıyla hiciv, din, siyaset, taht kavgaları, savaşlar, sosyal adaletsizlik, tartışmalı yasalar gibi gündemdeki olaylar ve ilgili şahsiyetleri hedef alır." (Güvenç'ten aktaran Özbay, 2022, s. 419-420). Özbay (Özbay, 2022, s. 420) ise, siyasi hicve ilişkin şunları aktarmaktadır:

"Kaur ve Puyok'a göre siyasi hiciv, 'sadece siyasette aktif olan insanları cezbetmekle kalmaz, aynı zamanda siyasi meselelere ve tartışmalara aktif olarak katılmayan insanların da fikir belirtmelerine yardımcı olur'. Siyasi hiciv, mevcut durum hakkında hem saldırgan hem de yargılayıcı ve zaman zaman şakacı ve eğlenceli bir yorum sunma yeteneğidir; hiciv nihayetinde siyasi bir olayın veya metnin yeniden yorumlanmasını veya yeniden tasavvur edilmesinden ibarettir."

Siyasi deepfake video türleri arasında son olarak pornografik içeriklere de değinmek gerekmektedir. Deepfake video türünün tarihçesine bakıldığında, ünlü isimlerin yüzlerinin porno filmlerdeki oyuncuların yüzleriyle değiştirilerek kullanıldığı bilinmektedir. Siyasi alanda da benzer uygulamalara rastlanabilmektedir. Örneğin, Amerikalı politikacı Alexandria Ocasio-Cortez ve Nancy Pelosi'nin pornografik deepfake videolarının üretilmesiyle deepfake içeriklerin özellikle kadınları hedef alan yapısı gündeme gelmiştir (Dan, Paris, Donovan, Hameleers, Roozenbeek, Linden ve Sikorski, 2021, s. 645). Deepfake video teknolojilerinin ilerlemesi ile kadınların şantaj, taciz ve siber zorbalık gibi suçlar söz konusu olduğunda erkeklere göre daha fazla risk altında olduğu vurgulanmaktadır (Jankowicz,2021).

Örneklem Seçimi ve Yöntem

Çalışmanın araştırma evrenini siyasi liderlerin deepfake videoları oluşturmaktadır. Söz konusu videolar arasından içeriğinde en az bir siyasi liderin olduğu ve YouTube’da en fazla sayıda görüntülenme sayısına erişmiş olan ilk üç deepfake video çalışmanın örnekleme dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında, 12 Ocak 2023 tarihinde YouTube’un ana sayfası açılarak arama kutusuna “Deepfake” sözcüğü yazılmıştır. Bu kapsamda, içinde en az bir siyasi liderin yer aldığı ve en fazla görüntülenme sayısına ulaşmış olan ilk 40 deepfake video incelenmiştir. Bunun için, Fikse’nin deepfake video kategorilerden yararlanılmış fakat YouTube’da yapılan araştırmada Fikse’nin deepfake video kategorisinde belirttiği şekilde pornografik deepfake videoya rastlanmadığı için bu kategori siyasetçilerin deepfake video sınıflandırmasına dahil edilmemiştir (Fikse, 2018, s. 20). Bu çalışmada, YouTube’da en yüksek oranda görüntülenme sayısına ulaşmış olan ve içeriğinde en az bir siyasi liderin yer aldığı ilk üç deepfake video amaçlı örneklem metodu kullanılarak belirlenmiş ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’ün ikili gösterge anlayışı üzerinden göstergebilimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Videoların şu özellikleri kayıt altına alınmıştır: Video başlığı, video URL’si, videonun toplam süresi, videonun yayınlanma tarihi, videonun görüntülenme ve beğenilme sayısı, videoya yapılan toplam yorum sayısı ve video açıklaması.

846

Bu noktada, Saussure’ün göstergebilim alanına olan katkılarından bahsetmek yerinde olacaktır. Göstergebilim işaretler ve semboller sistemlerinin incelenmesiyle ilgilenen bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı, iletişimde kullanılan işaretlerin nasıl anlam taşıdığını, bu işaretlerin nasıl üretildiğini, iletilendiğini ve yorumlandığını araştırır. Göstergebilimin kurucularından biri, İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’dür. Saussure, dilin bir işaretler sistemi olduğunu ve her işaretin iki bileşenden oluştuğunu öne sürer: “gösteren” (işaretin fiziksel formu) ve “gösterilen” (işaretin temsil ettiği kavram). Saussure’e göre gösterge, gösteren ile gösterilenden oluşmaktadır. İnsan zihninde oluşan soyut kavram gösterilen, somut dışavurum ise gösterendir. “Göstergebilimsel araştırmanın amacı, her türlü yapısal etkinliğin, gözlemlenen konuların bir taslağını yaratmaya yönelik tasarısına uygun olarak, dil dışındaki anlamlama dizgelerinin işleyişini belirleyip ortaya koymaktır” (Barthes, 2021, s. 87).

Bulgular ve Yorum

Görsel Kodlar: YouTube’da BuzzFeedVideo adlı bir kanalın paylaştığı “You Won’t Believe What Obama Says In This Video! 😊” (Türkçesi: “Obama’nın bu videoda söylediklerine inanamayacaksınız!”) başlıklı videoda eski ABD lideri Barack Obama’nın deepfake videosu yer almaktadır. Obama bu videoda ABD bayrağı ve ABD Başkanlık bayrağı önünde, bir binanın içinde resmi bir açıklama yapıyormuş gibi görünmektedir. Obama takım elbise giymiştir ve kıyafetine uygun şekilde kravat takmıştır. Ceketinin yakasında ABD bayrağı rozeti bulunmaktadır. Arka fonda bir kanepe ve duvarda bir çerçeve görünmektedir. Obama söze;

“Düşmanlarımızın herhangi birine söylemediği herhangi bir şeyi herhangi bir zaman diliminde söylüyormuş gibi gösterebilecekleri bir çağa giriyoruz. Üstelik bu şeyleri hiç söylememiş olsalar bile...” diyerek başlamaktadır. Videonun 36. saniyesinde ekran görüntüsü ortadan ikiye bölünerek, sol tarafta Obama konuşmasına devam etmekte, sağ tarafta ise deepfake videoyu üreten ABD’li oyuncu ve yönetmen Jordan Peele videonun sonuna kadar Obama ile eş zamanlı olarak konuşmakta ve tehlikeli bir çağda yaşadığımızı belirterek iletişim çağında doğru haber kaynaklarına güvenmenin önemini vurgulamaktadır. Videonun son iki saniyesinde görüntüde “A public service announcement from Monkeypaw Productions & BuzzFeed” (Türkçesi: “Monkeypaw Productions & BuzzFeed’den Bir Kamu Spotu”) yazısı çıkmaktadır. Toplamda 1.12 saniye süren video, 8.876.480 kere görüntülenmiş, 99 binden fazla beğeni almıştır.

Tablo 1 - Video 1

You Won't Believe What Obama Says In This Video! 😊

Başlık:	You Won't Believe What Obama Says In This Video! 😊
URL:	https://www.youtube.com/watch?v=cQ54GDm1eL0&ab_channel=BuzzFeedVideo
Süre:	1.12
Yayınlanma tarihi:	17 Nisan 2018
Görüntülenme sayısı:	8.876.480
Beğenilme Sayısı:	99 B
Yorum Sayısı:	8.753
Video Açıklaması:	<p>“We're entering an era in which our enemies can make anyone say anything at any point in time.” Check out more awesome videos at BuzzFeedVideo!</p> <p>https://bit.ly/YTbuzzfeedvideo https://bit.ly/YTbuzzfeedblue1 https://bit.ly/YTbuzzfeedviolet</p> <p>GET MORE BUZZFEED: https://www.buzzfeed.com https://www.buzzfeed.com/videos https://www.youtube.com/buzzfeedvideo https://www.youtube.com/asis https://www.youtube.com/buzzfeedblue https://www.youtube.com/buzzfeedviolet https://www.youtube.com/perolike https://www.youtube.com/ladylike</p> <p>BuzzFeedVideo BuzzFeed Motion Picture's flagship channel. Sometimes funny, sometimes serious, always shareable. New videos posted daily! Love BuzzFeed?</p> <p>Get the merch! BUY NOW: goo.gl/gQKF8m</p> <p>Credits: https://www.buzzfeed.com/bfmp/videos/...</p> <p>EXTERNAL CREDITS Jordan Peele https://monkeypawproductions.com/</p>

Şekil 1

"You Won't Believe What Obama Says In This Video! 😊" Adlı Deepfake Videodan Bir Sahnenin Görüntüsü

Tablo 2

"You Won't Believe What Obama Says In This Video! 😊" Başlıklı Videonun Saussure Modeli'ne Göre Gösterge Çözümlemesi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Barack Obama	Lider, otorite
Mekân	ABD Bayrağı ve ABD Başkanlık Bayrağı	ABD, devlet, resmîyet
İnsan	Barack Obama	Lider, otorite
İnsan	Jordan Peele	Oyuncu
İnsan	Barack Obama	Lider, otorite

Bir deepfake video örneği olan ve 8.8 milyondan fazla görüntülenme sayısına ulaşmış olan bu videonun başlangıcında Obama'nın bilgi çağında gerçek içeriğin önemine ilişkin uyarılarda bulunduktan sonra kurgusal film karakterlerine ve siyasetçilere ilişkin yaptığı sert açıklamalar ve hakaretler ön plana çıkmaktadır. Videonun ilerleyen kısımlarında Obama ve Peele izleyicileri internetteki bu video örneğinde olduğu gibi, sahte içeriklere karşı dikkatli olunması gerektiği konusunda uarmaktadır. Söz konusu videoda Obama siyasi aktörlere yönelik sert açıklamalar yaparken ve hakaret ederken, ayrıca kötülükleriyle meşhur bir çizgi roman karakteri olan Killmonger'in aslında kötü olmadığını düşündüğünü söylerken, en azından bir halka sesleniş konuşmasında bunları söylemeyeceğini de belirtmektedir. Bu açıdan, ilgili video siyasi hiciv un-

surlarıyla ön plana çıkmaktadır. Bu deepfake video Obama'nın halka sesleniş konuşması gibi gözükse de, aslında Obama'nın deepfake bir videonun öznesi haline gelebileceği Obama'nın yaptığı sert açıklamalar ve hakaretler ile çarpıcı şekilde vurgulanmaktadır. Video başlangıcında Obama'nın bir konuşmasıymış gibi başlamakta, sonraki kısımda dezenformatif bir konuşmaya dönüşmekte, Peele'nin görüntüye girmesiyle dezenformatif bir içeriğin nasıl üretildiği gösterilmektedir. Videonun son kısmında Obama yine argo sözcükler kullanarak izleyicileri bu türdeki deepfake içeriklere karşı dikkatli olmaya davet etmektedir. Dezenformatif bir video gibi gözükken bu deepfake video, sahte içeriklere karşı insanları dikkatli olmaya davet etmesi ile aslında insanları bilgilendirmek ve farkındalık kazanmalarını sağlamak için üretilmiştir.

Görsel Kodlar: YouTube'da French Faker adlı bir kanalın paylaştığı “Le prochain discours de Macron - Deepfake” (Türkçesi: Macron'un bir sonraki konuşması-Deepfake) adlı deepfake videoda Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron bir odada, Fransa ve Avrupa Birliği bayraklarının önünde, üzerinde kitapların olduğu bir masada oturarak halka sesleniş konuşması yapmaktadır. Macron videoda lacivert renkte bir takım elbise giymekte ve kravat takmaktadır. Macron'un arkasında kapalı kapılar görünmektedir. İlgili tüm gösterenler, bu konuşmanın resmi bir konuşma gibi görünmesine yol açmaktadır. Videoda Macron'un eşi Brigitte Macron'u oynayan bir kadın oyuncu ile birlikte konuşmayı dinleyen ve kamera arkasında çalışan insanların görüntüleri de yer almaktadır. Macron söz konusu videoda Fransa'nın içinde olduğu krizden ve savaşın Fransa için bir gerçek olduğundan bahsetmekte ve savaş için askeri alanda yaptıkları hazırlıkları anlatmaktadır. Macron açıklamalarını sürdürürken, eşi videoda müstehcen davranışlar sergileyerek Macron'u oturduğu yerden dinlemektedir. Eşini oynayan kadın oyuncunun üzerinde açık mavi renkte paltosu ve mavi renkte elbisesi vardır. Video ilerledikçe Macron'un eşini oynayan kadının paltosunu çıkardığı ve elbisesinin ön kısmındaki fermuarı açmaya başladığı görülmektedir. Çekim ekibi ise bu sırada şaşkınlığını gizleyememekte ve hayretle Macron'un eşine bakmaktadır. Videonun son kısmında Brigitte Macron'u oynayan kadın oyuncunun oturduğu yerden kalkarak Macron'un konuştuğu yere gitmesi ve Macron'a arkasından sarılarak müstehcen hareketler sergilemeye devam ettiği görülmektedir. Videonun 1.09. saniyesinde ekranda “Ce deepfake est basé sur un extrait du court métrage ‘Les Dessous du Pouvoir’ Ce court métrage participe au concours Nikon Festival. Allez voter pour eux, car il est vraiment cool! (Lien en description et commentaire)” (Türkçesi: Bu deepfake'te ‘Les Dessous du Pouvoir’ın kısa metraj versiyonu temel alınmıştır. Bu kısa metraj Nikon Festivali'nin konkuruna katılıyor. Haydi onlar için oy verin, çünkü gerçekten havalı bir içerik! (Bağlantı açıklama ve yorum kısmında”) yazısı çıkmaktadır. Videonun 1.17. saniyesinde tekrar Macron'un görüntüsü ekrana gelmekte ve söze “Française et français...” (Türkçesi: “Bayan Fransızlar ve Bay Fransızlar”) diyerek başlamaktadır, ancak arkadan eşini oynayan oyuncunun “Coupez!” (Türkçesi: “Kesin!”) diyerek bağırmasıyla Macron sözüne devam edememektedir. Toplamda 1.21 saniye süren video, 1.901.646 kere görüntülenmiş, 51 binden fazla beğeni almıştır.

Tablo 3 - Video 2

Le Prochain Discours de Macron - Deepfake

Başlık:	Le prochain discours de Macron - Deepfake
URL:	https://www.youtube.com/watch?v=nckucU_jc1E
Süre:	1.21
Yayınlanma tarihi:	26 Şubat 2021
Görüntülenme sayısı:	1.901.646
Beğenilme Sayısı:	51 B
Yorum Sayısı:	1.291
Video Açıklaması:	Cette vidéo est basé sur un extrait du court métrage “Les dessous du pouvoir” réalisé par Maxime Baudin. Ce court métrage est trouvé dans son intégralité ici : https://www.festivalnikon.fr/video/20... Allez le voir il est génial, et votez pour eux, ça prend littéralement 2 secondes. Je ne possède aucun droit pour cette vidéo. On va voter go go go!

Şekil 2

“Le prochain discours de Macron - Deepfake” Adlı Deepfake Videodan Bir Sahnenin Görüntüsü

Tablo 4

“Le prochain discours de Macron - Deepfake” Başlıklı Videonun Saussure Modeli’ne Göre Gösterge Çözümü

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Emmanuel Macron	Lider, otorite
Mekân	Fransa Bayrağı ve Avrupa Birliği Bayrağı	Fransa, Avrupa Birliği, Devlet
İnsan	Brigitte Macron	Özel yaşam, mahremiyet
İnsan	Giyilerini çıkarmaya başlayan Brigitte Macron	Müstehcenlik
İnsan	Çekim ekibindeki iki çalışan	Çekim ekibi
İnsan	Macron’un arkasına geçen ve kravatını gevşeten Brigitte Macron	Müstehcenlik
Yazı	Ce deepfake est basé sur un extrait du court métrage ‘Les Dessous du Pouvoir’ Ce court métrage participe au concours Nikon Festival. Allez voter pour eux, car il est vraiment cool! (Lien en description et commentaire).	Açıklama
İnsan	Emanuel Macron	Lider

1.9 milyondan fazla görüntülenme sayısına ulaşmış olan bu deepfake videoda müstehcenlik ile birlikte, siyasi hiciv unsurlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Videoda Fransa Cumhurbaşkanı Macron’un savaş hazırlıklarını anlatırken, eşini canlandıran kadın oyuncunun konuşma ilerledikçe müstehcen davranışlar sergilediği görülmektedir. Bu bağlamda, Macron’un Fransa’nın savaş hazırlıklarına ve askeri gücüne ilişkin söyledikleri önemini yitirmektedir. Macron’un bu videoda hırslı ve kararlı yapısı söylemleri üzerinden ön plana çıkartılırken, eşiyile olan ilişkisi bu söylemlerin ciddiye alınmaması gerektiğini imgelemektedir. Söz konusu videoda, Macron’un Fransa’nın Cumhurbaşkanı olarak konuşmasını sürdürürken eşinin müstehcen davranışları sonucunda eylem ve söylem birliğini tesis edemediği vurgulanmaktadır.

Görsel Kodlar: YouTube’da Channel 4’un paylaştığı “Deepfake Queen: 2020 Alternative Christmas Message” (Türkçesi: Deepfake Kraliçesi: 2020 Alternatif Noel Mesajı) başlıklı videoda Kraliçe II. Elizabeth’in siyasi hiciv unsurları içeren deepfake videosu yer almaktadır (Channel 4, 2020). Videoda II. Elizabeth, ailesi, siyasetçiler ve medya ile olan ilişkilerini iğneleyici, alaycı ve nükteli şekilde eleştirmekte ve bu eleştiriler sonrası TikTok’a özel geliştirdiğini ifade ettiği dans figürlerini sergilemektedir. Kraliçe bu videoda Birmingham Sarayı’ndadır ve halka Noel döneminde kutlama mesajı göndermektedir. Kraliçe lacivert elbisesi ve şık takılarıyla masasında oturmaktadır. Arkasında yeni yılı sembolize eden yılbaşı ağacı bulunmaktadır. Kraliçe yakınlık duyduğu aile bireylerinin (ve köpeğinin) fotoğraflarını masasına, sorun yaşadığı aile bireylerinin fotoğraflarını arka tarafta duran sehpa koymuştur. Video Covid-19 salgını döneminde yayımlanmıştır. Bu nedenle yılbaşı ağacına süs olarak takılan melek figürünün yüzünde hijyenik maske yer almaktadır. Kraliçe’nin yanında yalnızca köpeği vardır. Videoda Kraliçe’ye cep telefonunu getiren fakat yüzü görünmeyen bir kişi daha vardır fakat bu kişi-

nin kimlik bilgilerine ilişkin videoda herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Videonun son kısmında Kraliçe'yi oynayan oyuncu Debra Stephenson'ın görüntüsü içerikte yer almaktadır ve Kraliçe ve Stephenson'un görüntüsü arasında geçişler yapılarak videonun bir deepfake video olduğu vurgulanmaktadır.

Tablo 5 - Video 3

Queen Elizabeth's deepfake delivers 'weirdest' Christmas speech with viral dance challenge

Başlık:	Queen Elizabeth's deepfake delivers 'weirdest' Christmas speech with viral dance challenge
URL:	https://www.youtube.com/watch?v=n0iczsvDRHI
Süre:	1.46
Yayınlanma tarihi:	4 Ocak 2021
Görüntülenme sayısı:	852.965
Beğenilme Sayısı:	23 B
Yorum Sayısı:	1.489
Video Açıklaması:	Queen Elizabeth's deepfake was created by Oscar-winning VFX studio Framestore with the 94-year-old monarch's voice being dubbed by actress Debra Stephenson. In the United Kingdom this year, the alternative Christmas message was delivered to the residents by a deep fake of Queen Elizabeth II. While the British monarch delivered messages on the BBC and ITV, her digitally created doppelganger addressed the nation on free to air Channel 4. In addendum to sharing her "thoughts," the deepfake queen also tried her hand on Tik Tok viral dance challenge. According to BBC, the five-minute-long message referred to a number of controversial topics, including Prince Harry and Meghan Markle's decision to leave the UK. It also alluded to the Duke of York's decision to step down from royal duties following his relationship with sex offended Jeffrey Epstein. The deepfake was created by Oscar-winning VFX studio Framestore with the 94-year-old monarch's voice being dubbed by actress Debra Stephenson. The video has sparked a mixed reaction online with some calling it offensive to the British tradition while others chuckling at the impossibility of it.

Sekil 3

"Queen Elizabeth's deepfake delivers 'weirdest' Christmas speech with viral dance challenge" Adlı Deepfake Video-dan Bir Sahnenin Görüntüsü

Tablo 6

“Queen Elizabeth’s deepfake delivers ‘weirdest’ Christmas speech with viral dance challenge” Başlıklı Videonun Saussure Modeli’ne Göre Gösterge Çözümlemesi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Kraliçe II. Elizabeth	Lider, otorite
Mekân	Birmingham Sarayı	Güç, iktidar
Nesne	Yılbaşı Ağacı	Yeni yıl kutlamaları
Nesne	Maske takmış yılbaşı ağacı süsü (melek figürü)	Covid-19 pandemisi
Nesne	Masadaki çerçeve içindeki fotoğraflar	Kraliçe’nin değer verdiği Kraliyet ailesi üyeleri
Nesne	Arka tarafta sehpa duran çerçeve içindeki fotoğraflar	Kraliçe’nin daha az değer verdiği Kraliyet ailesi üyeleri
Yiyecek	Isırılmış turta, şarap kadehi ve ısırılmış havuç	Kraliçe’nin beslenme tarzı
Öz çekim (Selfie)	Kraliçe ve akıllı cep telefonu	Sosyal medya, video
Hayvan	Köpek, evcil hayvan	Kraliçe’nin sarayda yalnız olması, etrafında aile üyelerinden kimsenin olmaması
Nesne	Birleşik Krallık bayrağı	Birleşik Krallık, Devlet
İnsan	Debra Stephenson	Oyuncu
Mekân	Stüdyo	Çekim mekânı

Kraliçe II. Elizabeth hayattayken kraliyet ailesini temsil eden önemli siyasi liderlerden biriydi. Ciddiyeti ve kraliyet kurallarına olan bağlılığıyla bilinen Kraliçe II. Elizabeth söz konusu deepfake videoda eğlenceli bir karakter olarak yansıtılmakta, söylemlerinde ise siyasi hiciv unsurları ön plana çıkmaktadır. Videoda, Kraliçe kraliyet ailesindeki sorunlu ilişkileri eleştirmekte ve bunu esprili bir dille yapmaktadır. Her ne kadar videonun merkezinde Kraliçe Elizabeth varmış gibi görünse de, aslında kraliyet ailesi ve kraliyet ailesi etrafında şekillenen medya ve siyasi ilişkiler eleştirilmektedir. Kraliçe’nin Noel mesajında aile bireylerine yönelik birçok iğneleme yaptığı görülmekte ve mevcut aile ilişkileri ve siyasi ilişkilere göndermelerde bulunmaktadır. Video içeriğinde Kraliçe tarafından günümüzde görülen ve duyulanlara güven duyulmaması gerektiği de vurgulanmaktadır. Videoda Kraliçe II. Elizabeth’in Noel kutlaması amacıyla yayımladığı mesajı ve TikTok’a özel geliştirdiğini ifade ettiği dansı yer alsada, Kraliçe’nin eylem ve söylemlerinde birçok abartı olduğu görülmektedir. Bu videoda Kraliçe’nin abartılı eylem ve söylemlerinde mübalağa ve taşlama sanatının izlerine rastlamak mümkündür. Videoda Kraliçe ve kraliyet ailesi etrafında şekillenen ilişkiler mizahi anlatım tarzıyla eleştirilmektedir.

Sonuç

Bu çalışma kapsamında, YouTube’da içeriğinde en az bir siyasi liderin yer aldığı ve en fazla görüntülenme sayısına ulaşan ilk üç deepfake video araştırma örneğine dahil edilerek, ilgili

videoların içeriğinin analiz edilmesi ve hangi türdeki deepfake videoların daha geniş kitlelere ulaştığının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışmada örneklem dahilindeki üç deepfake videoda manipülasyon ve propagandadan ziyade, siyasi hiciv unsurlarının ön planda olduğu değerlendirilmektedir. “You Won’t Believe What Obama Says In This Video! 😊” başlıklı videonun başlangıç kısmında, eski ABD Başkanı Barack Obama içinde bulunduğumuz bilgi çağında sahte içeriklere karşı temkinli olmak gerektiğinden bahsederek, bazı ABD’li siyasetçilere yönelik sert açıklamalar yapmaktadır. Videonun ilerleyen kısımlarında ABD’li oyuncu ve yönetmen Jordan Peele, bu türdeki sahte içeriklere karşı dikkatli olmak gerektiğini, Obama’nın ses ve görüntüsü eşliğinde ekranın diğer yarısında yer alarak bizzat söylemektedir. Örneklem kapsamında incelenen söz konusu deepfake videonun, manipülasyon ve propaganda amacıyla üretilmediği, aksine insanları deepfake içeriklere ilişkin bilgilendirme amacıyla üretildiği değerlendirilmektedir. Obama siyasetçilere yönelik sert açıklamalar yapmakta, hakaret etmekte ve sonrasında böyle bir açıklamayı en azından halka sesleniş konuşmasında yapmayacağını ifade ederek, insanları internetteki sahte içeriklere karşı uyarmaktadır. Söz konusu videoda Obama siyasi aktörlere yönelik sert açıklamalar yaparken ve hakaret ederken, ayrıca kötülükleriyle meşhur bir çizgi roman karakteri olan Killmonger’in aslında kötü olmadığını düşündüğünü söylerken, en azından bir halka sesleniş konuşmasında bunları söylemeyeceğini de belirtmektedir. Bu açıdan, ilgili video siyasi hiciv unsurlarıyla ön plana çıkmaktadır.

“Le prochain discours de Macron - Deepfake” adlı deepfake videoda ise Fransa’nın Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron Fransa’nın savaş hazırlıklarını anlatmakta ve konuşması boyunca eşini oynayan kadının sergilediği müstehcen hareketler Macron’un söylemlerinin önüne geçmektedir. Müstehcenliğin ön plana çıktığı bu deepfake videoda da siyasi hiciv unsurları ön plandadır. Macron konuşmasında Fransa’nın savaş hazırlıkları ve askeri gücüne ilişkin bilgiler verirken, videodaki görüntüler savaş temasından tamamen uzak olan, müstehcen görüntülerdir. Bu video ile yan anlamsal olarak Macron’un özel hayatı eleştirilmekte ve özel hayatının siyasi söylemlerinin önüne geçtiği vurgulanmaktadır.

“Queen Elizabeth’s deepfake delivers ‘weirdest’ Christmas speech with viral dance challenge” adlı deepfake videoda ise, Kraliçe II. Elizabeth’in birçok abartılı eylem ve söylemi dolaşısıyla yine siyasi hiciv unsurları ön plandadır. Kraliçe’nin ailevi ve siyasi ilişkilerini iğneleyici ve esprili şekilde eleştirdiği ve TikTok için hazırladığını söylediği dans figürlerini sergilediği deepfake videoda mizah ve eğlence merkezi öneme sahiptir. Videonun merkezinde her ne kadar Kraliçe Elizabeth ve abartılı eylem ve söylemleri varmış gibi görünse de, videoda aslında kraliyet ailesi ve kraliyet ailesi etrafında şekillenen medya ve siyasi ilişkiler eleştirilmektedir.

Bu çalışma sonucunda elde edilen en önemli sonuç, YouTube’da 12 Ocak 2023 tarihinde “Deepfake” sözcüğü ile yapılan arama sonucunda, içeriğinde en az bir siyasi liderin olduğu ve en fazla sayıda görüntülenme sayısına ulaşmış olan ilk üç deepfake videonun siyasi hiciv unsurlarına sahip olan videolardan oluştuğunun ortaya koyulmuş olmasıdır. Bu bağlamda, YouTube’da siyasetçilerin siyasi hiciv unsurlarının ön planda olduğu deepfake videolarının

daha geniş kitlelere ulaştığı söylenebilir. İleride bu konuda araştırma yapacak olan kişilerin siyasi liderlerin deepfake videolarının dezenformasyon potansiyelini ele almaları ve özellikle dezenformasyon ve siyasi hicvin iç içe geçtiği siyasi deepfake videoları analiz etmeleri alana önemli katkılarının sunulmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Appel, M. ve Prietzel, F. (2022). The detection of political deepfakes. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 27(4), 1-13.
- Baker, J. (2019, Ekim 21). Deepfakes Could Break The Internet. *CPO Magazine*. <https://www.cpomagazine.com/cyber-security/deepfakes-could-break-the-internet/>
- Barthes, R. (2021). *Göstergebilimsel Seriüven*. Yapı Kredi Yayınları.
- Berk, M. E. (2020). Dijital çağın yeni tehlikesi “deepfake”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 28(16), 1510-1523. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/54354/683819>. Erişim Tarihi: 22.02.2022.
- BuzzFeedVideo. (2018). *You Won't Believe What Obama Says In This Video!* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=cQ54GDm1eL0>
- Cambridge Dictionary. (t.y.). Deepfake. *Cambridge Dictionary* içinde. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/deepfake>
- Channel 4. (2020, Aralık 25). *Deepfake Queen: 2020 Alternative Christmas Message* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=IvY-Abd2FfM>
- Ctrl Shift Face. (2022, Mart 2). *INGLORIOUS BASTARD [DeepFake]* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=oxVcokRghpE>
- Dan, V., Paris, B., Donovan, J., Hameleers, M., Roozenbeek, J., van der Linden, S. ve von Sikorski, C. (2021). Visual mis- and disinformation, social media, and democracy. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 98(3), 641-664.
- Defence of Ukraine [DefenceU]. (2022, Mart 16). Ми вдома і захищаємо україну. ніякої зброї ми складати не збираємось. до нашої перемоги, - Президент України @ZelenskyUa [Tweet]. X. <https://x.com/DefenceU/status/1504054999793512449>
- Fikse, T. D. (2018). *Imagining deceptive deepfakes: An ethnographic exploration of fake videos*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). University of Oslo, Oslo.
- Foley, J. ve Guilcher, A. L. (2024, Nisan 18). *23 of the best deepfake examples that terrified and amused the internet*. Creative Bloq. <https://www.creativebloq.com/features/deepfake-examples>
- Glick, J. (2023). Deepfake satire and the possibilities of synthetic media. *Afterimage*, 50(3), 81–107.
- Gregory, S. ve Cizek, K. (2021). *Just joking! Deepfakes, satire, and the politics of synthetic media*. Erişim adresi <https://cocreationstudio.mit.edu/wp-content/uploads/2021/12/JustJoking.pdf>
- Jankowicz, N. (2021, Mart 25). Opinion: The threat from deepfakes isn't hypothetical. Women feel it every day. *20 Mayıs 2024 tarihinde* <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/03/25/threat-deepfakes->

[isnt-hypothetical-women-feel-it-every-day/ adresinden erişildi.](#)

- Karakoç, E. ve Zeybek, B. (2022). Görmek inanmaya yeter mi? Görsel deformasyonun ayırt edici biçimi olarak siyasi deepfake içerikler. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 17(57), 50-72.
- Knight, W. (2017, Ağustos 16). *Ian Goodfellow*. MIT Technology Review. <https://www.technologyreview.com/innovator/ian-goodfellow/>
- Langguth, J., Pogorelov, K., Brenner, S., Filkuková, P. ve Schroeder, D.T. (2021). Don't trust your eyes: Image manipulation in the age of deepfakes. *Front. Commun*, 1-12.
- Lu, H. ve Yuan, S. (2024). "I know it's a deepfake": The role of AI disclaimers and comprehension in the processing of deepfake parodies. *Journal of Communication*, 00, 1-15.
- Lyu, S. (2020). Deepfake Detection: Current Challenges and Next Steps. *2020 IEEE International Conference on Multimedia & Expo Workshops (ICMEW)*, 1-6.
- Meikle, G. (2023). *Deepfakes* [Polity Press]. Erişim adresi Rakuten Kobo Ebook Library.
- Merriam-Webster Dictionary. (2023). Word of the Year 2023. *Merriam-Webster* içinde. <https://www.merriam-webster.com/wordplay/word-of-the-year>
- Merriam-Webster Dictionary. (t.y.). Deepfake. *Merriam-Webster* içinde. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deepfake>
- [Metz, R. \(2022, Mart 16\). Facebook and YouTube say they removed Zelensky deepfake. 20 Mayıs 2024 tarihinde <https://edition.cnn.com/2022/03/16/tech/deepfake-zelensky-facebook-meta/index.html> adresinden erişildi.](#)
- Özbay, E. (2022). Bir Siyasi Hiciv Örneği Olarak Terry Pratchett'in İlginç Zamanlar Romanı. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4(9), 418-436.
- Ray, A. (2021). Disinformation, Deepfakes and Democracies: The Need for Legislative Reform. *UNSW Law Journal*, 44(3), 983-1013.
- Smith, H., Mansted, K. (2020). *Weaponised deep fakes: National security and democracy*. Erişim adresi https://www.jstor.org/stable/resrep25129.7?seq=1#metadata_info_tab_contents
- [Taylor, B. C. \(2021\). Defending the state from digital deceit: The reflexive securitization of deepfake. *Critical Studies in Media Communication*, 38\(1\), 1-17.](#)
- Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (2021, 24 Şubat). *Sentetik Gerçeklik Teknolojisi Programı Start Alıyor* [Basın bülteni]. Erişim adresi https://tasam.org/Files/Icerik/File/SGT_Bulten1_TR_2_pdf_31990a8a-3310-4ea4-aa13-8a0cb24f1f8d.pdf. Erişim Tarihi: 04.02.2022.
- Vooruit. (2018, Mayıs 20). Teken de Klimaatpetitie [Video]. *Facebook*. <https://www.facebook.com/vooruit.nu/videos/10155618434657151/>
- Wardle, C. ve Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe. Erişim adresi <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>
- Wardle, C. (2018, Şubat 22). *Information disorder, part 1: The essential glossary*. Medium. <https://medium.com/1st-draft/information-disorder-part-1-the-essential-glossary-19953c544fe3>
- Washington Post. (2020, Şubat 13). The suspicious video that helped spark an attempted coup in Gabon | The

- Fact Checker [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=F5vzKs4z1dc>
- Westerlund, M. (2019). The Emergence of Deepfake Technology: A Review. *Technology Innovation Management Review*, 9(11), 40-53. <http://doi.org/10.22215/timreview/1282>
- Weikmann, T. ve Lecheler, S. (2023). Visual disinformation in a digital age: A literature synthesis and research agenda. *New Media & Society*, 25(12), 3696-3713.
- Witness. (2019). *Deepfakes: Prepare Now*. Erişim adresi <https://lab.witness.org/wp-content/uploads/sites/29/2019/10/WITNESS-Deepfakes-Brazil-Prepare-Now-Updated.pdf>